

Vanden Burge
Spanjen
en
Portugaal

Ripoll
2100€

A-2234

univ. reg. 5520

2.104 = EV/03
£ 120709

642

HISTORISCHE EN GEOGRAPHISCHE
REYSBESCHRYVINGE
VAN
SPANJEN EN PORTUGAAL.

In 's Graevenhaege, by Engelbregt Boucquet, Boekverkoper.

NIEUWE HISTORISCHE
E N
GEOGRAPHISCHE
REISBESCHRYVINGE
V A N
SPANJEN en PORTUGAAL;

Behelsende een nauwkeurige Beschrijvinge van dese
Koningrijken, en van de Landen en Steden, soo bin-
nen als buyten Europa, daar toe behoorende,

N E V E N S

Een klaar VERTOOG van haar Oude en Hedendaagse
Verdeeling, eygentlyke Gelegentheid, Sterkte, Swak-
heid, Vruchtbaarheid, en Onvruchtbaarheid, &c.

A L S M E D E

Van den eersten Oorspronk deser Volkeren; van de meenig-
vuldige veranderingen, door den inval der Romeinen, Mooren,
Gothen, en andere Natient' zedert onder deselve voorgevallen.

En eindelijk van den Aart, Zeden, Gewoontens, Gods-
dienst, Wijse van Regeeringe, Staatkundige belangen, Inkomsten,
Koophandel, Taal, Kleedinge, en andere bysonder-
heden der tegenwoordige Inwoonders.

Alles in verscheide Brieven beschreven /

D O O R

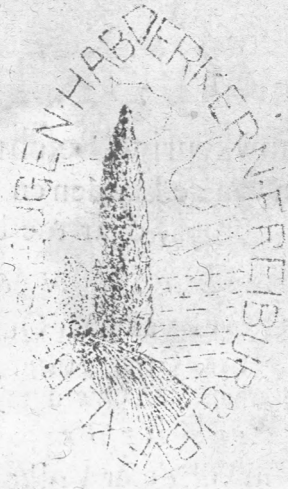
WILLEM VANDEN BURGE.

Met Kopere Platen.

I N ' s G R A V E N H A G E .

By ENGELBRECHT BOUCQUET, Boekverkooper; woonende
inde Halfstraat, inde WAARHEID. ANNO 1705.

VOORREDEN.

Befcheiden, en weetgierige Lefer.

E dood van Karel de Tweede, laatst overleden Koning van Spanjen, foogrooten veranderinge omtrent den Staat van faken in Europa gemaakt hebbende, dat het eigenfte Europa daar door niet alleen ten eenemaal als van gedaante wierd verandert, maar ook zelfs in een bloedigen Oorlog ingewikkeld, na dat het pas de gezegende vrugten van een lang-gewenschten Vrede had beginnen te fmaken: foowas het geen wonder, dat een faak van die natuur ook foodanigen indruk op de gemoederen der menschen maakte, gelijk wy federd dien tijd gefien hebben; te weeten, datse by na het eenige voorwerp van alle dagelykfe onderhoudingen, t'samen fpraken, en discourfen geworden is.

't Is ligt te begripen, dat juft niet alle menschen op een en de selve wijfe, door foofchielyken en onverwagten voorval, wierden aangedaan: maar dat nogtans de verbaaftheid, en den fchrik, infonderheid in den beginne, de overhand gehad hebben; kan met defelve gemakkelijckheid begrepen worden, om dat-

V O O R R E D E N .

se de gemeenste en allernatuurlijkste uitwerkselen van alle foodanige ontmoetingen sijn.

Maar de gemoederen met'er tijd een weinig totbedaringe komende, soo was een ieder even benieuwd, om de oorsaken van soo schielyken veranderinge na te speuren, en sig van de omstandigheden van soo merkwaardigen voorval te informeren. Men begon de Belangs en het Regt der strijdende partijen te onderzoeken: Men begon de middelen en den toetsel, die ten weerzyden gemaakt wierden, in overleg te nemen, en tegen malkander te balanceren: ja men stelde sig in staat, om volgens seekere beramingen, of gissingen, die men uit desen hoofde pretendeerde te maken, van den uitslag van het gansche werk te oordeelen: en niet tegenstaande het ten eenemaal buiten verschil is, datse niet alle even bequaam waren, om van een saak voor sulken gewigt met de eigenste bondigheid te spreken; soo warense egter alle even begerig, om den yver ende het belang datse in deselve hadden, te vertoonen.

't Was met dese insigten, dat wy, om de begeerte van soo veel duisend nieuwsgierige te voldoen, en occasie te geven, om van dit alles grondig onderrecht te worden; ons verplicht agten, dese tegenwoordige Reisbeschrijvinge in het licht te geven: niet konnende gedenken, dat wy in den tegenwoordigen tijd iets aangener, iets dienstiger, en iets nood-

V O O R R E D E N.

noodzakelijker konden voor den dag brengen, of waar uit het Algemeen en grooter genoeg, en grooter voordeel, sou konnen trekken.

En niet tegenstaande de voorgemelte reden; die ten deele van de omstandigheid des tijds, ten deele van den dienst die wy onsen evennaasten schuldig waren, ontleend wierd; alleen genoeg was: soo waren'er nog andere, die ons als onvermijdelijk hier toe verpligten; en wel voornamentlijk het ontberen van soodanige middelen, als om tot kennis van dese dingen te komen, noodzakelijk vereischt wierden. Is'er wel een eenig Schryver inde Hollandse taal, die over dese tegenwoordige stoffe *ex professo* geschreven heeft; laat staan dat hy daar van een noodzakelijke onderregtinge geven sou? Voor my, den Leser sal my ten hoogsten verpligten, indien hy slegts een eenigen, behalven de Oude *Reisen van de Heer Zeiler*, en de Nieuwe van *Madame d'Aunoy*; by dewelke men als een derde, een gedeelte vande *Historische Reisbeschrijvinge van Europa*, voegen kan, te voorschijn brengt. Maar ook in hoe weinig handen waren dese drie voornoemde werken? en wat voldoeninge kon een ieder van deselve aan dit ons tegenwoordige oogmerk gegeven? Het eerste was al te ouwerwets; ende het laatste al te beknopt, om een genoegsame schets van sulken uitgestrekten voorwerp te konnen geven. En belan-

gen.

V O O R R E D E N .

gende Madame d'Aunoy , dewelke ik alle den Lof toesta , die een brave Schrijfster kan gegeven worden ; soo blijkt van selve , dat den toeleg van dese schrandere Staatsvrouw meer geweest is , om de voornaamste bysonderheden van den Spaansen Land-aard , en van de intrigues van het Hof des Konings , te ontdekken ; als een Algemeene en Historise Land-beschrijvinge te geven , hoedanig in desen gevalle volkomen noodzakelijk was : hebbende haar Edele nogtans omtrent de twee gemelte saken soo wel gereusseert , dat niet aangenamers had kunnen wenschen , als de rest van dese dingen door de eigenste hand , waar doorse soo gelukkig begonnen waren , voltoid te sien . Maar onse Schrijfster sich selven omtrent de voornoemde dingen , voornamentlijk bepaald hebbende , soo was het dat veel andere noodzakelijkheden , niet anders als in 't voor by gaan wierden aangeraakt : waar by nog andere dit als een vrouwelijke swakheid in haar Edele hebben aangemerkt , dat haar verhaal met soo veel opgepronkte vertellingen doorweven was , dat het selve daar door op verscheiden plaatsen de gedaante van een Roman bekomen had , en derhalven veel van sijn geloofwaardigheid omtrent andere dingen schein te verliezen , sijnde dit ook de reden , dat andere die dit werk onlangs herdrukt hebben , een groot gedeelte van dese vertellingen

V O O R R E D E N .

gen hebben uitgelaten : oordeelende het selve daar door te grooter geloofwaardigheid by te fetten , gelijkse het dan ook daarom den naam van Nieuwe Verbeterde Reife gegeven hebben. Van al het welke wy het oordeel aan den Leser overgeven. Was dit soo met Spanjen gelegen , wat soude men niet ten opzigt van Portugaal seggen ; van het welke by na niemand , als slegts ter occasie van het voorgaande geschreven heeft : en aan het welke , gelijk wy weten , tegenwoordig soo geweldig veel gelegen is. Andere consideratien geloove ik niet , dat ik den Leser dierzeggende sal hebben te binnen te brengen.

Dit so hebbende voor af gesegd , so dienden wy thans een nader verslag van ons eigen werk te doen. Na dat wy dan de noodige versamelingen hadden gedaan , dat is , na dat al het gene dat wy door eigen onderzindinge , en door naarstig onderzoek , aangaande dese stoffe by anderen ontdekt hadden , by malkander hadden gebragt , soo was onse eerste sorge , om alles op een behoorlijke ordre te plaatsen , en ieder by sijn eigen soort te brengen ; so wel om alle confusie , en onnodige herhalinge te vermijden , als om te klaarder denkbeeld van de saak te geven. En vermits wy voorgenomen hadden , een volkomen beschrijvinge van de Koningrijken van Spanjen en Portugaal te geven , om daar door tot een volkomen kennis van desselfs

V O O R R E D E N .

oude en hedendaagse staat en gelegenheid te komen: soo waren wy genoodsaakt, in de eerste plaats een Algemeene Landbeschrijvinge van dese Koningrijken voor af te senden. Hier in toonen wy de gelegenheid, en groote van ieder Land, haar bepalinge, Rivieren, Bergen, Sterkte, Swakheid, Vrugtbaarheid en Onvrugtbaarheid, &c. Inde tweede plaats tonen wy, door wat Natien dese Landen eerst bevolkt wierden; Langs wat wegen die in deselve gekomen sijn; Wat veranderingen datse door den inval der Carthaginiensen, Romeinen, Gothen, Mooren, &c. ondergaan hebben; Beneffens een pertinent Geslagt Register van alle de Koningen van Spanjen, die van Ataulf den Eersten, tot op den huidigen dag geregeerd hebben: By welke gelegenheid den oorsprong van ieders maniere van Regeeringe op een seer bevattelijke wijze word aangewesen. Maar alsoo het in geen en deele genoeg was, een algemeene Beschrijvinge van een Land en desselfs Inwoonders te geven, om van desselfs sterkte en swakheid, of wat dies meer sou mogen wesen, nabehooren te oordelen, so waren wy genootsaakt, dit alles met een nadere beschrijvinge van de bysondere Koningrijken, Provinciën, Landschappen en Steden, die eigentlijk het tegenwoordige Spanjen en Portugaal uitmaken, wytlopiger te verklaren. Alhier vertoonen wy niet alleen de gelegenheid van ieder Koningrijk, of Provincie in't

by-

V O O R R E D E N.

bysonder, als mede deszelfs bepalinge, groote, sterkte, inkomsten, rijkdommen, &c. maar wy doen ook het selve ten opfigt van alle voorname Steden, en andere merkwaardige plaatsen, in ieder van deselve gelegen: haar standplaats, groote, vermogen, voorregten, &c. met eenen aanwysende; sonder nogtans haar voornaamste Gebouwen, veel minder de merkwaardigste geschiedenissen, die in dese of in voorleden tyden, in ieder der selven sijn voorgevallen, te vergeten. Van hoedanigen gebruik dit alles in den tegenwoordigen tyd wesen moet, in dewelke dese Landen de voornaamste Stoel des Oorlogs geworden sijn, laat ik die gene oordeelen, die'er de nuttigheid, en nootsakelykheid van kennen. In dese plaats hadden wy met de Beschryvinge van Spanjen kunnen uitscheiden, indien wy het slegts als sodanig, dat is, als het Koninkrijk van Spanjen, hadden willen, of konden aanmerken: maar dit niet konnende geschieden, ten opfigte van de meenigvuldige Landen en Koningryken, die als soo veel integrerende Leden, het lichaam van de Spaanse Monarchie uitmaken: soo waren wy verplicht ten minsten een algemeene schets daar van te geven, al was het maar om in 't vervolg van de Inkomsten, en het vermogen van dit grootelichaam te beter te kunnen oordelen. By dese gelegenheid toonen wy, door wie, en wanneer de West-Indiën ontdekt sijn,

V O O R R E D E N.

wat wreedheden de Spanjaarden in den beginne in dese Landen getoond hebben, wat schatten sy in voorleden tyden daar van daan hebben gehaald; en wat'er nog tegenwoordig omtrent de soo genaamde Silvervloot moet worden aangemerkt. Na dese dingen afgehandeld te hebben, geloofden wy te moeten toonen, door wie, en op wat wijze, alle de voorschreven Landen beheerscht ende geregeerd wierden. Thans gaan wy de gordynen van 't Hof des Konings van Spanjen openen; in het welk wy den Koning als een absolut Monarch, en als een erflijk navolger op den Troon sien sitten. Hier vertoond sich de groote uitgestrektheid van sijn gebied, en de heerlyke bedieningen die dese Majesteit soo in het Geestelyke, als in het Wereldlyke, te vergeven heeft. Met siet sijn gansche Hofhoudinge, beneffens die van de Koninginne, en hondert bysonderheden, die in het eene en in het andere voorvallen. Maar boven al komen hier in consideratie, de beschryvinge van den persoon van Karel de Tweede; en de overfeldsame Hofwetten, of Etiquettes. Naast den Koning volgd den Adel, de Grandes, de Ridderlyke Ordres, de Titulados, &c die wy elk volgens de verscheidenheid van haar rang, afkomst, en bedieningen voorstellen. En vermits het den Koning onmogelyk was soo veel Landen en Koningrijken, sonder den dienst van andere te regeren, soo toonen wy nu vervolgens, van wat Persoonen, Ministers, en Raads-

V O O R R E D E N.

luiden hy fig ten voorschreven einde bediend : met eenen aanwyfende , op hoedanigen wyfe de Juftitie in Spanjen geoeffend word. Na dat wy ons nu lang genoeg omtrent de wereldlyke faken hadden opgehouden, fo begon het tyd te worden, dat wy tot de Geestelyke over gingen. Hier vonden wy fo ampelen ftoffe, dat wy'er hier ter plaatfe liever geheel van fwygen willen, als'er den Lefer een gebrekkelyk voorverhaal van te doen. De groote meenigte, en het groot vermogen der Geestelykheid, gevoegdby den blinden yver, en buitensporige devotien van het gemeene Volk , deden ons niet minder verbaafen , als den rook der helse Inquifitie , die hier tot den hoogften trap geklommen is , verschrikken. Hier van daan keerden wy ons weer tot de Natie in het algemeen , en beschouden der felver zeden, gewoonten, neiginge, imborft, kleedinge, taal, dagelykse ommevang, en andere bysonderheden ; die ons elk overvloedige ftoffe van verwonderinge gaven. En om ons na foo veel arbeit een weinig te verluftigen, fo gingen wy de Spaanfe Schouwfpelen eens befichtigen ; onder welke ons die verbasende Stieren gevegten wel het prachtigfte van allen voorquamen, ten waar den luffter van defelve niet foo dikwils door het bloed der edelmoedigfte Ridders was befmet geworden. Onsen afem duseen weinig herhaald hebbende , vonden wy ons in ftaat , om de laafte hand aan het geheele werk

V O O R R E D E N .

te leggen , dat is , om den tegenwoordigen Staat van van Spanjen ; soo ten opzicht van desselfs inkomsten , sterkte , swakheid , en inwendige gestalte , alsten opzicht van desselfs belangens omtrent andere Staten en Mogendheden , klaar voor oogen te stellen : wordende dit alles by forme van een gevolg , uit het voorgaande , als uit soo veel premiffien , getrokken , en op den tegenwoordigen staat van saken toegepast : die sijn gansche gedaante aande laatste Revolutie in Spanjen voorgevallen schuldig is : om welke reden wy ook in geen gebreke blyven , soo ampel over deselve te spreken , als een saak van sulken aangelegenheid waardig was : hebbende omtrent dit alles by na deselve ordre in de Beschrijvinge van Portugaal onderhouden .

Siet daar een beknopt Vertoog van soodanige saken als wy , in dit ons Werk , verhandelden : de maniere op welke wy dit deden , was dese . Soo lange ons eigen oordeel en ondervindinge ons geleiden , hebben wy ons van de gedachten , en 't voorbeeld van andere niet willen bedienen . Maar soo ras onse eigen ondervindinge niet kon toereiken , namen wy onse toevlucht tot die van andere . Want een Historie van over de twee duisend jaren , alleen door eigen ondervindinge , te willen beschrijven , is even so dwaas , als of men onder stelde , tweemaal den ouderdom van Methusalem beleefd te hebben ; als wanneer men evenwel nog eenige Meymaanden te kort sou

V O O R R E D E N .

foou komen. En hier in blykt het merkelyke onderscheid tussen het oordeel en de ondervindinge; het eene doorgaans aan een korten tyd bepaald sijnde; het ander ook selfs tot in het oneindige doordringende. Den Leser sal wel willen gelooven, dat wy in't verkiesen van de geseide hulpmiddelen, ons van de slegtste niet bediend hebben: in tegendeel konnen wy den selve verseekeeren, dat wy de beste van alle Spaanse, Franse, Latijnse, Engelse, Hoog en Nederduitse Auteurs, soo wel oude, als hedendaagse, hebben uitgekoosen; onder welke wy slegts, als by voorbeeld, *Mariana, Salazar, Merula, de Laat, Damianus a Goes, Bertius, Barclajus, Histoire Abregée d'Espangne, Voyage d'Espangne Historique & Politique, Memoires d'Ablancourt, Relation de la Cour de Portugal, Histoire de Portugal par Neufville, &c.* noemen willen.

Voor de rest hebben wy over al getoond, dat niets te durven seggen dat onwaaragtig was, en alles te durven seggen dat waaragtig was, de voornaamste Wet, Regel, en Kenteeken van ieder deugdelyke Historie is.

Meerder hebben wy u niet te seggen, beminde Leser, als dat wy dit ons werk hebben verciert met fraye Prenten, nette Landkaarten, en een volkomen Register, waar in gy als met een opslag van het oog de aanmerkelykste saken, en voornamentlyk de namen der Landen en Steden van dese Reisbeschryvinge kund vinden. Gebruykt dit alles tot nut en vermaak, en vaart wel.